

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ



دانشکده مهندسی مواد

# تأثیر فرآیند تولید و عناصر آلیاژی بر ریزساختار، خواص مغناطیسی نرم و سینتیک تبلور آلیاژهای نانوساختار سیستم Fe-Si-B-Nb-Cu (FINEMET)

دانشجو  
فرزاد شهری

پایان نامه برای دریافت درجه دکتری  
در رشته مهندسی مواد

اساتید راهنما  
دکتر علی بیت اللهی  
دکتر سعید شبستری

تیر ماه ۱۳۸۶

## تقدیم به مادر گرامیم

به خاطر تمامی از خود گذشتگیهای بی دریغش در طول دوران زندگی،  
بی شک شمع وجودش همواره روشنگر مسیر حرکتم  
و حمایتها یش تصنیفگر سروده های تمامی آنچه که بدان دست یافتم.

## چکیده:

هدف از تحقیق حاضر بررسی اثر پارامترهای فرآیند انجماد سریع نظیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی و همچنین تاثیر عناصر آلیاژی Al (۱ درصد اتمی) و Ge (۱ درصد اتمی) بر ریز ساختار، خواص مغناطیسی و سینتیک فرآیند تبلور سیستم آلیاژی Fe-Si-B-Nb-Cu بوده است.

بر همین اساس آلیاژهایی با ترکیب  $Fe_{71}Si_{12.5}B_9Nb_5Cu_1Al_{1.5}Ge$  و همچنین  $Fe_{72.5}Si_{12.5}B_9Nb_5Cu_1$  تهیه و با استفاده از فرآیند انجماد سریع و به وسیله دستگاه چرخ مذاب در شرایط مختلف از فوق ذوب ( $150-250^{\circ}C$ ) و همچنین سرعتهای مختلف چرخ تبریدی ( $20-40\text{ m/s}$ ) به شکل نوارهایی با ریزساختار عمدهاً آمورف و در برخی نمونه‌ها بصورت جزئی تبلور یافته تهیه شدند.

جهت بررسی ریزساختار و خواص حرارتی نمونه‌های مختلف قبل و بعد از فرآیند عملیات حرارتی بازپخت از تکنیکهایی نظیر XRD، SEM، TEM، مازبادر و DSC استفاده شد. محدوده عملیات حرارتی در نمونه‌های مختلف با استفاده از آنالیز حرارتی DSC شناسایی گردید و نمونه‌ها در دماهای  $400$  الی  $730$  درجه سانتی گراد در کوره تحت خلا  $10^{-9}\text{ mbar}$  عملیات حرارتی شدند.

ارزیابی خواص مغناطیسی نمونه‌ها در حالت انجماد سریع شده و پس از فرآیند بازپخت با استفاده از دستگاه منحنی نگار هیسترزیس و میکرومغناطیسی (Squid) (انجام شد).

نتایج حاصل از آنالیز XRD و TEM نشان داد که در نمونه‌های تهیه شده در سرعتهای پایین چرخ تبریدی و مقادیر فوق ذوب کم در حالت انجماد سریع شده فازهای نانو بلوری Fe-Si تشکیل شده و با افزایش فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی، میزان درصد فاز آمورف در ساختار افزایش یافته است. ارزیابی خواص مغناطیسی نمونه‌های انجماد سریع شده حاکی از بهبود خواص مغناطیسی در نمونه‌های تهیه شده در فوق ذوبهای کم و سرعتهای پایین چرخ تبریدی بوده است. ارزیابی آنالیز حرارتی بر روی نمونه‌های مذکور حکایت از افزایش میزان انرژی لازم جهت تبلور فاز فرومغناطیسی Fe Si با افزایش میزان فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی داشته است. از سوی دیگر مشاهده شده است که رشد دانه در نمونه‌های تهیه شده در سرعتهای پایین چرخ تبریدی و مقادیر فوق ذوب پس از فرآیند بازپخت در محدوده دمایی ذکر شده، بیشتر بوده است.

بررسی‌های انجام شده بر روی تاثیر افزودن عناصر آلیاژی Al و Ge نشانده‌های نفوذپذیری مغناطیسی و کاهش وادارندگی مغناطیسی نسبت به آلیاژ Finemet می‌باشد. ارزیابی‌های صورت پذیرفته با استفاده از XRD و مازبادر حکایت از تشکیل فاز  $D_{0.3}-FeSi$  در ریزساختار و بهبود قابل ملاحظه خواص مغناطیسی پس از فرآیند عملیات حرارتی بوده است. کمترین مقدار وادارندگی و بیشترین مقدار نفوذپذیری مغناطیسی در نمونه حاوی عناصر Al و Ge پس از عملیات حرارتی در دمای  $580$  درجه سانتی گراد حاصل شده است. همچنین میزان امپدانس مغناطیسی برابر با  $323\%$  در نمونه حاوی عناصر Al و Ge که به میزان قابل توجهی نسبت به آلیاژ Finemet (۲۱٪) بالاتر است، از نتایج سودمند تاثیر عناصر آلیاژی بکار برده شده در این تحقیق بشمار می‌آید.

از دیگر نتایج قابل توجه تاثیر عناصر آلیاژی Al و Ge در محدوده ترکیبی بکار برده شده علاوه بر بهبود خواص

مغناطیسی، می توان به افزایش دمای فرومغناطیسی کوری فاز آمورف و همچنین گسترش فاصله دمایی بین دمای تبلور اولیه و ثانویه (در حدود ۳۵ درجه سانتی گراد) و در نتیجه افزایش دمای کاربردی نمونه های مورد بررسی اشاره نمود.

بررسی های سینتیکی تاثیر فرآیند تولید و عناصر آلیاژی را بر نحوه تبلور در این آلیاژها نشان داد و مشخص گردید که افزودن عناصر آلیاژی Al و Ge علاوه بر کاهش دمای تبلور اولیه سبب کاهش میزان انرژی لازم جهت فرآیند تبلور می گردد. همچنین مشخص گردید که در نمونه های تهیه شده در مقادیر پایین فوق ذوب، انرژی اکتیواسیون لازم جوانه زنی و رشد دانه های فرو مغناطیسی با توجه به حضور جوانه های از پیش تشکیل شده کمتر بوده است که تاییدی بر الگوی ریزساختاری مشاهده شده و اثر بخشی عناصر آلیاژی افزودنی در سیستم آلیاژی مورد بررسی بوده است.

## تقدیر و تشکر

سپاس قلبیم ایزد منان را که توفیق رسیدن به جایگاه های رفیع علمی به اینجانب عطا فرمود. از زحمات استاد گرانقدر آقای دکتر بیت اللهی که در تمامی طول این دوره، از راهنماییهای عالمنه و مددهای علمی و معنوی ایشان بهره ها جستم و بی شک بدون کمک ایشان انجام این تحقیق میسر نمی شد، از صمیم قلب تشکر می نمایم.

از آقای دکتر شبستری، استاد گرانقدر، که در طول تحصیلات دانشگاهی اینجانب، چه در گذشته و چه اکنون نقش غیر قابل انکاری را ایفا نموده و از کمک های ایشان بهره ها گرفتم، صمیمانه تشکر می نمایم. از اساتید محترم کمیته هادی و داوران، آقایان دکتر مارقوسیان، دکتر خرازی، دکتر کاویانی، دکتر جوادپور، دکتر عطایی و دکتر طهرانچی که زحمت خواندن گزارشها و استماع سخنان اینجانب را در مسیر انجام پژوهش بر خود هموار نموده و نکات ارزشمندی را در جهت روند مطلوبتر انجام این تحقیق و افزایش بار علمی به اینجانب گوشزد نمودند، سپاس گذاری می نمایم.

آقای دکتر غلامی پور به جهت راهنماییهای صمیمانه و همکاری های ستودنی شان، مرا مدیون و مرهون خود نموده است.

زحمات قابل تقدیر آقای دکتر کمالی به جهت انجام آزمایشهای طیف سنجی مازباور در دانشگاه آپسالا کشور سوئد شایسته تشکر و قدردانی است.

حمایتهای آقای مهندس شیخی، مدیر گروه صنایع فجر برایم قوت قلبی بود که ستودنی است. همکاریهای مؤثر آقایان مهندس جهانگیری، مهندس جمشیدی، مهندس عقیلی، مهندس عالی و مهندس عراقی در پیشبرد این پژوهش شایسته تشکر و قدردانی است. تشویق ستاد نانو از اینجانب برای انجام پژوهش در زمینه نانومغناطیسها شایسته سپاسگذاری است.

و اما

امید دارم رساله حاضر بتواند سهمی هر چند اندک در پیشبرد اهداف علمی این مرز و بوم کهن و جامعه علمی ایرانیان به گونه ای شایسته ایفاء نموده باشد.

فرزاد شهری  
تیر ماه ۱۳۸۶

## فهرست مطالب

۱	فصل ۱ مقدمه
۲	۱-۱. مقدمه
۷	فصل ۲ مروری بر منابع مطالعاتی
۸	۲-۱. مروری بر خواص مغناطیسی مواد
۸	۲-۱-۱. تعاریف
۸	۲-۱-۱-۱. دوقطبیها و گشتاورهای مغناطیسی
۸	۲-۱-۱-۲. آهنربایش
۸	۲-۱-۱-۳. میدان مغناطیسی
۹	۲-۱-۱-۴. القاء یا شار مغناطیسی
۱۰	۲-۱-۱-۵. نفوذپذیری مغناطیسی
۱۰	۲-۱-۱-۶. پذیرفتاری مغناطیسی
۱۰	۲-۱-۲. دسته‌بندی مواد از نظر خواص مغناطیسی
۱۰	۲-۱-۲-۱. مقدمه
۱۱	۲-۱-۲-۲. مواد دایامغناطیس
۱۱	۲-۱-۲-۳. مواد پارامغناطیس
۱۲	۲-۱-۲-۴. مواد فرومغناطیس
۱۳	۲-۱-۲-۵. مواد آنتی فرومغناطیس
۱۴	۲-۱-۲-۶. مواد فری مغناطیس
۱۴	۲-۱-۲-۷. سامانه‌های مغناطیسی و قابلیت تحرک دیواره‌ها
۱۷	۲-۱-۲-۸. مواد مغناطیسی نرم و سخت
۱۷	۲-۱-۲-۹. مواد مغناطیسی سخت
۱۷	۲-۱-۲-۱۰. مواد مغناطیسی نرم
۱۸	۲-۱-۲-۱۱. بررسی سامانه‌های مغناطیسی تحت تاثیر میدان
۲۰	۲-۱-۲-۱۲. روش‌های تولید آلیاژهای نانوبلور
۲۰	۲-۱-۲-۱۳. فرآیند سنتز پودر
۲۱	۲-۱-۲-۱۴. فرآیند انجماد سریع
۲۱	۲-۱-۲-۱۵. مقدمه
۲۵	۲-۱-۲-۱۶. فوق تبرید و جوانهزنی
۲۵	۲-۱-۲-۱۷. انتقال حرارت و جرم
۲۷	۲-۱-۲-۱۸. تبلور آلیاژ آمورف از منظر ترمودینامیک
۲۹	۲-۱-۲-۱۹. بررسیهای ترمودینامیکی و سینتیک استحاله آلیاژ های نرم مغناطیس نانو بلور
۳۰	۲-۱-۲-۲۰. آلیاژهای نرم مغناطیس نانو بلور
۳۰	۲-۱-۲-۲۱. مقدمه
۳۱	۲-۱-۲-۲۲. انواع آلیاژهای نرم مغناطیس نانوبلور
۳۱	۲-۱-۲-۲۳. مقدمه
۳۲	۲-۱-۲-۲۴. آلیاژ Fe-Zr-B (سیستم Nanoperm)
۳۲	۲-۱-۲-۲۵. آلیاژ (Fe Co-Zr-B) Hitperm (سیستم)
۳۳	۲-۱-۲-۲۶. آلیاژ (FeSi -B -Nb-Cu) Finemet (سیستم)

۲۳.....	۱. مقدمه.....۱-۳-۵-۲
۳۵.....	۲. اثر عناصر آلیاژی بر آلیاژ Finemet.....۲-۳-۵-۲
۳۶.....	۱. اثر عناصر آلیاژی Fe و Si .....۱-۲-۳-۵-۲
۳۹.....	۲. اثر عناصر افزودنی .....۲-۲-۳-۵-۲
۴۰.....	۳. عناصر جانشینی .....۳-۲-۳-۵-۲
۴۱.....	۴. دیگر عناصر آلیاژی .....۴-۲-۳-۵-۲
۴۲.....	۳. ارتباط بین ریزساختار و خواص مغناطیسی در آلیاژ Finemet .....۳-۳-۵-۲
۴۴.....	۴. مدل ناهمسانگردی تصادفی (مدل Herzer) .....۴-۳-۵-۲
۴۶.....	۵. اثر اندازه دانه .....۵-۳-۵-۲
۴۷.....	۴. تبادل دوطرفه بین دانه ها .....۴-۵-۲
۴۸.....	۵. رسوبات سخت مغناطیسی .....۵-۵-۲
۴۹.....	۶. مغناطیو استریکشن اشباع .....۶-۵-۲
۵۲.....	۶. مروری بر آخرین تحقیقات انجام شده بر آلیاژ Finemet .....۲-۶-۲
۵۲.....	۱. بررسی استحالت های ساختاری و ریزساختاری .....۱-۶-۲
۵۳.....	۲. طیف سنجی مازبار .....۲-۶-۲
۵۴.....	۳. ارزیابی خواص مغناطیسی .....۳-۶-۲
۵۷.....	۴. بررسی امپدانس مغناطیسی .....۴-۶-۲
۵۸.....	۵. بررسی های سینتیکی .....۵-۶-۲

### فصل ۳ نحوه انجام آزمایشها

۶۰.....	۱. مقدمه .....۱-۳
۶۱.....	۲. انتخاب آلیاژ .....۲-۳
۶۱.....	۳. طراحی فرآیند .....۳-۳
۶۲.....	۴. تهیه آلیاژ .....۴-۳
۶۲.....	۵. آنالیز نمونه ها .....۵-۳
۶۳.....	۶. تهیه نوارهای انجام سریع شده به روش چرخ مذاب .....۳
۶۴.....	۷. روند عمومی آزمایش های انجام شده .....۳
۶۶.....	۸. آماده سازی نمونه ها جهت انجام عملیات حرارتی .....۳
۶۸.....	۹. اندازه گیری ضخامت نمونه ها .....۳
۶۸.....	۱۰. میکروسختی سنجی .....۳
۶۹.....	۱۱. آنالیز حرارتی .....۳
۶۹.....	۱۱-۱. آماده سازی نمونه ها جهت انجام آنالیز حرارتی .....۳
۷۰.....	۱۲. ارزیابی ساختاری .....۳
۷۰.....	۱۲-۱. XRD .....۱-۱۲-۳
۷۰.....	۱۲-۲. میکروسکوپ الکترونی عبوری (TEM) .....۲-۱۲-۳
۷۱.....	۱۲-۳. ۱. آماده سازی نمونه ها جهت آزمایش TEM .....۱-۲-۱۲-۳
۷۱.....	۱۲-۳. ۲. میکروسکوپ الکترونی روبشی (SEM) .....۳-۱۲-۳
۷۱.....	۱۲-۳. ۳. آزمایش سنجش خواص مغناطیسی .....۳
۷۲.....	۱۴. اثر امپدانس مغناطیسی .....۳
۷۴.....	۱۵. طیف سنجی مازبار .....۳

## فصل ۴ نتایج آزمایشها

۷۵	۱-۴. مقدمه
۷۶	۲-۴. بررسی نمونه‌های انجاماد سریع شده
۷۶	۱-۲-۴. نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر ریزساختار و خواص مغناطیسی نوارهای انجاماد سریع شده
۷۶	۱-۱-۲-۴. نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر ضخامت نوارهای تهیه شده
۷۶	۲-۱-۲-۴. بررسی نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر میکروسختی نوارهای تهیه شده
۷۸	۳-۱-۲-۴. نتایج مشاهدات ساختاری و ریزساختاری
۷۸	۱-۳-۱-۲-۴. بررسی ساختاری بوسیله میکروسکپ SEM
۸۰	۲-۳-۱-۲-۴. نتایج آزمایش پراش اشعه X (XRD)
۸۲	۳-۱-۲-۴. بررسی ریزساختار بوسیله میکروسکپ TEM
۸۳	۴-۱-۲-۴. نتایج آنالیز حرارتی
۸۴	۵-۱-۲-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی
۸۴	۱-۵-۱-۲-۴. اثر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر خواص مغناطیسی نوارهای انجاماد سریع شده
۸۹	۱-۲-۴. طیف سنجی مازبادر
۹۱	۳-۴. نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر نمونه‌های عملیات حرارتی شده
۹۱	۱-۳-۴. نتایج آزمایش‌های ارزیابی ساختاری (XRD)
۹۱	۱-۱-۳-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده تحت سیکل $T_{P1-x}$ ( $400 - 480^{\circ}\text{C}$ )
۹۳	۲-۱-۱-۳-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P1+x}$ ( $560^{\circ}\text{C}$ )
۹۵	۳-۱-۱-۳-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P1+x}$ ( $640^{\circ}\text{C}$ )
۹۶	۴-۱-۱-۳-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P2+x}$ ( $730^{\circ}\text{C}$ )
۹۹	۲-۱-۳-۴. بررسی نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر سختی میکروسکپی نوارهای عملیات حرارتی شده
۱۰۱	۱-۳-۴. نتایج آزمایش‌های سنجش خواص مغناطیسی
۱۱۰	۴-۴. نتایج بررسی‌های حاصل از افزودن عناصر Al و Ge در نوارهای انجاماد سریع شده
۱۱۰	۱-۴-۴. نتایج مشاهدات ساختاری و ریزساختاری
۱۱۰	۱-۴-۴. نتایج آزمایش پراش اشعه X
۱۱۰	۲-۱-۴-۴. بررسی ریزساختار بوسیله میکروسکپ TEM
۱۱۱	۲-۴-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی
۱۱۳	۳-۴-۴. نتایج آنالیز حرارتی
۱۱۴	۴-۴-۴. طیف سنجی مازبادر نمونه‌های انجاماد سریع شده
۱۱۶	۵-۴-۴. بررسی نتایج آزمایش امپدانس مغناطیسی
۱۱۷	۵-۴. نتایج بررسی‌های حاصل از افزودن عناصر Al و Ge در نمونه‌های عملیات حرارتی شده
۱۱۷	۱-۵-۴. نتایج آزمایش‌های آنالیز ساختار و ریزساختار
۱۱۷	۱-۱-۵-۴. نتایج بررسی پراش پرتو X
۱۱۷	۱-۱-۱-۵-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده تحت سیکل $T_{P1-x}$ ( $400 - 480^{\circ}\text{C}$ )
۱۱۸	۲-۱-۱-۵-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P1+x}$
۱۱۸	۳-۱-۱-۵-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P1+x}$ ( $640^{\circ}\text{C}$ )
۱۱۹	۴-۱-۱-۵-۴. نمونه‌های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{P2+x}$ ( $730^{\circ}\text{C}$ )
۱۲۵	۲-۵-۴. بررسی ریزساختاری نمونه‌های عملیات حرارتی شده با استفاده از TEM
۱۳۰	۲-۲-۵-۴. بررسی آنالیز ساختاری بوسیله سیستم EDXS
۱۳۵	۳-۵-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی

۱۴۰	۴-۵-۴. طیف‌سنجدی مازباور.....
۱۴۰	۴-۵-۴-۱. نمونه‌های بازپخت شده در دمای $400^{\circ}\text{C}$ .....
۱۴۰	۴-۵-۴-۲. نمونه‌های بازپخت شده در دمای $480^{\circ}\text{C}$ (درصد کم فاز بلوری تشکیل شده).....
۱۴۰	۴-۵-۴-۳. نمونه‌های بازپخت شده در دمای $560^{\circ}\text{C}$ (دماه تبلور اولیه).....
۱۴۱	۴-۵-۴-۴. نمونه‌های بازپخت شده در دماهای $640$ و $730$ درجه سانتی‌گراد (شروع و پایان دماه تبلور ثانویه).....
۱۴۷	۶-۴-۵-۴. ارزیابی تاثیر عملیات حرارتی بازپخت بر امپدانس مغناطیسی نمونه‌های $\text{Al}_{1.5}\text{Ge}_1$ .....
۱۵۳	۷-۴. نتایج بررسی سینتیک فرآیند تبلور.....

۱۵۹	<b>فصل ۵ تحلیل نتایج</b>
۱۶۰	۱-۵. مقدمه.....
۱۶۰	۲-۵. تحلیل نتایج بررسی تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی در نمونه های انجماد سریع شده.....
۱۶۰	۱-۲-۵. تحلیل نتایج بررسی تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی در نمونه های انجماد سریع شده.....
۱۶۰	۱-۱-۲-۵. تحلیل نتایج بررسیهای ریزاساختاری و ساختاری از نمونه های انجماد سریع شده.....
۱۶۳	۱-۱-۲-۵. بررسی نتایج آنالیز حرارتی از نمونه های انجماد سریع شده.....
۱۶۴	۱-۱-۲-۵. تحلیل نتایج سنجش خواص مغناطیسی.....
۱۶۶	۲-۲-۵. تحلیل نتایج حاصل از تاثیر فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی بر نمونه های عملیات حرارتی شده.....
۱۶۶	۲-۲-۵-۱. تحلیل نتایج حاصل از نمونه های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{\text{P}1-X}$ ( $400-480^{\circ}\text{C}$ ).....
۱۶۶	۲-۱-۲-۲-۵. تحلیل نتایج نمونه های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{\text{P}1+E}$ ( $560^{\circ}\text{C}$ ).....
۱۶۷	۲-۱-۲-۲-۵. تحلیل نتایج نمونه های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{\text{P}1+X}$ ( $640^{\circ}\text{C}$ ).....
۱۶۸	۱-۲-۲-۵. تحلیل نتایج نمونه های عملیات حرارتی شده با سیکل $T_{\text{P}2+X}$ ( $730^{\circ}\text{C}$ ).....
۱۶۹	۲-۲-۲-۵. تحلیل نتایج حاصل از سنجش خواص مغناطیسی.....
۱۷۴	۳-۵. تحلیل نتایج حاصل از بررسی های افزودن عناصر $\text{Al}$ و $\text{Ge}$ .....
۱۷۴	۱-۳-۵. تحلیل نتایج حاصل از بررسی های افزودن عناصر $\text{Al}$ و $\text{Ge}$ در نوارهای انجماد سریع شده.....
۱۷۴	۱-۱-۳-۵. تحلیل نتایج حاصل از مشاهدات ساختاری و ریزاساختاری.....
۱۷۴	۱-۱-۳-۵. بررسی نتایج آنالیز حرارتی از نمونه های انجماد سریع شده.....
۱۷۵	۱-۱-۳-۵. طیف‌سنجدی مازباور (Mössbauer Spectroscopy).....
۱۷۶	۱-۳-۵-۴. تحلیل نتایج حاصل از افزودن عناصر آلیاژی $\text{Al}$ و $\text{Ge}$ بر خواص مغناطیسی و امپدانس مغناطیسی نمونه های آمورف.....
۱۷۷	۲-۳-۵. تحلیل نتایج حاصل از بررسی های افزودن عناصر $\text{Al}$ و $\text{Ge}$ در نمونه های بازپخت شده.....
۱۷۷	۱-۲-۳-۵-۱. تحلیل نتایج حاصل از مشاهدات ساختاری (XRD).....
۱۸۰	۱-۲-۳-۵-۲. تحلیل نتایج بررسی های ریزاساختاری بوسیله میکروسکپ TEM.....
۱۸۱	۱-۲-۳-۵-۳. تحلیل نتایج حاصل از سنجش خواص مغناطیسی در نمونه های عملیات حرارتی شده.....
۱۸۳	۱-۲-۳-۵-۴. تحلیل نتایج حاصل از طیف‌سنجدی مازباور در نمونه های بازپخت شده.....
۱۸۴	۱-۴-۲-۳-۵-۱. نمونه های بازپخت شده در دمای $400^{\circ}\text{C}$ .....
۱۸۵	۱-۴-۲-۳-۵-۲. نمونه های بازپخت شده در دمای $480^{\circ}\text{C}$ (درصد کم فاز بلوری تشکیل شده).....
۱۸۶	۱-۴-۲-۳-۵-۳. نمونه های بازپخت شده در دمای $560^{\circ}\text{C}$ (دماه تبلور اولیه).....
۱۸۷	۱-۴-۲-۳-۵-۴. نمونه های بازپخت شده در دماهای $640$ و $730$ درجه سانتی‌گراد (شروع و پایان دماه تبلور ثانویه).....
۱۹۱	۱-۴-۲-۳-۵-۵. تحلیل نتایج حاصل از بررسی امپدانس مغناطیسی نمونه های بازپخت شده.....
۱۹۲	۴-۵-۲-۳-۵. تحلیل نتایج بررسی سینتیک فرآیند تبلور اولیه ( $T_{\text{P}1}$ ).....

نتیجه گیری

۱۹۶

مراجع

۲۰۰

پیوست الف

امپدانس مغناطیسی ..... ۲۲۰

پیوست ب

طیف سنجی مازبادر در آلیاژهای نانو بلور نرم مغناطیسی ..... ۲۲۴

مقدمه ..... ۲۲۴

طیف مازبادر مواد آمورف و نانو بلور ..... ۲۲۴

پیوست ج ..... ۲۲۳

## فهرست اشکال

۱	فصل ۱ مقدمه
۲	شکل ۱-۱. ارتباط بین نفوذپذیری ( $f=1\text{ KHz}$ ) و القاء اشباع در مواد مغناطیسی نرم.
۵	شکل ۱-۲. وادارندگی، $H_C$ ، بر حسب اندازه دانه در مواد نرم مغناطیسی مختلف.
۷	فصل ۲ مرواری بر منابع مطالعاتی
۱۲	شکل ۲-۱. نظم ممانها در مواد (a) پارامغناطیس (b) فرومغناطیس (c) آنتی فرومغناطیس (d) فرمغناطیس.
۱۳	شکل ۲-۲. منحنی آهنربایش ( $M-H$ ) در مواد فرومغناطیسی.
۱۵	شکل ۲-۳. مرز حوزه و نحوه تغییر جهت ممانها در طول دیواره.
۱۸	شکل ۲-۴. منحنی هیسترزیس مواد (الف) نرم و (ب) سخت.
۱۹	شکل ۲-۵. نحوه جهتگیری و رشد حوزه های مغناطیسی در مراحل مختلف اعمال میدان مغناطیسی.
۲۲	شکل ۲-۶. شماتیک فرآیند چرخ مذاب.
۲۷	شکل ۲-۷. شماتیک از منحنی TTT در فرایند تبلور مذاب.
۲۸	شکل ۲-۸. مفهوم دمای انتقال به شیشه $T_g$ .
۲۱	شکل ۲-۹. شماتیک مبانی طراحی و تولید یک نرم مغناطیسی نانوبولور از یک پیش‌ماده آمورف.
۳۴	شکل ۲-۱۰. (a) تصویر BFTEM از آلیاژ Finemet که در دمای $823^\circ\text{C}$ درجه سانتی گراد و زمان ۶۰ دقیقه بازپخت شده است (b) تصویر HRTEM از همان آلیاژ.
۳۴	شکل ۲-۱۱. شماتیک تغییرات ریز ساختاری در تبلور اولیه آلیاژ $\text{Fe}_{72.5}\text{Si}_{13.5}\text{B}_9\text{Nb}_2\text{Cu}_1$ که با استفاده از روش چرخ مذاب تهیه شده است.
۳۵	شکل ۲-۱۲. شماتیک DAP ۳ از اتمهای Si و Cu, B, Nb نزدیک به یک رسوب Cu در یک منطقه مشخص از آلیاژ $\text{Fe}_{72.5}\text{Si}_{13.5}\text{B}_9\text{Nb}_2\text{Cu}_1$ که به مدت زمان ۱۰ دقیقه در دمای $500^\circ\text{C}$ بازپخت شده است.
۳۷	شکل ۲-۱۳. دیاگرام فازی Fe-Si.
۳۸	شکل ۲-۱۴. تغییرات خواص فیزیکی آلیاژهای Fe-Si با تغییر سیلیسیم.
۳۸	شکل ۲-۱۵. ساختار D <sub>0.3</sub> -FeSi در آلیاژهای Fe-Si.
۳۹	شکل ۲-۱۶. نفوذپذیری نسبی در آلیاژهای $\text{Fe}_{77}\text{Si}_{11}\text{B}_9\text{Nb}_{2-x}\text{Cu}_x$ و $\text{Fe}_{74.5}\text{Si}_{13.5}\text{B}_9\text{Nb}_2\text{Cu}_x$ بر حسب تابعی از $x$ . نمونه در دمای $550^\circ\text{C}$ به مدت ۱ ساعت بازپخت شده است.
۴۱	شکل ۲-۱۷. ارتباط بین مقاومت الکتریکی و دمای بازپخت در آلیاژهای Finemet بدون Al و حاوی Al ۲%at.
۴۱	شکل ۲-۱۸. اندازه متوسط دانه، وادارندگی و نفوذپذیری اولیه در آلیاژ $\text{Fe}_{74.5-x}\text{Cu}_x\text{Nb}_2\text{Si}_{13.5}\text{B}_9$ (x=۰ و ۱) بعنوان تابعی از دمای بازپخت.
۴۴	شکل ۲-۱۹. وادارندگی، Hc و نفوذپذیری اولیه بر حسب میزان Si در آلیاژ نانوبولور $\text{Fe}_{96-z}\text{Cu}_z\text{Nb}_2\text{Si}_x\text{B}_{z-x}$ که در دمای $540^\circ\text{C}$ به مدت زمان ۱ ساعت بازپخت گشته است.
۴۵	شکل ۲-۲۰. شماتیک مدل ناهمسانگردی تصادفی در دانه هایی که در یک زمینه فرومغناطیس قرار گرفته اند. جهات دوطرفه نشانده نمودن محور ناهمسانگردی اتفاقی و حجم هاشورخورده بیانگر ارتباط فرمغناطیسی است که بوسیله طول تبادلی $L_{\text{ex}}=(A/\langle K \rangle)^{1/2}$ تعیین می گردد.
۴۷	شکل ۲-۲۱. وادارندگی، نفوذ پذیری اولیه، وادارندگی و $(\alpha_R)$ در آلیاژهای نانوبولوری پایه آهن در مقدارهای مختلف اندازه دانه.
۴۸	شکل ۲-۲۲. نفوذ پذیری اولیه، وادارندگی مغناطیسی و القاء اشباع، در آلیاژ Finemet, Br/Bs, $\text{Fe}(\text{Si})$ , بازپخت شده در دمای $540^\circ\text{C}$ به مدت ۱ ساعت و $350^\circ\text{C}$ به مدت ۴ ساعت در میدان مغناطیسی معکوس بر حسب دما. واکنشها نشان دهنده دمای کوری فاز آمورف زمینه ( $T_{\text{C}}^{\text{am}}=291^\circ\text{C}$ ) و دانه های b.c.c.-Fe(Si) ( $T_{\text{C}}^{\text{am}}=60.7^\circ\text{C}$ ) می باشند.

۵۰	شكل ۲-۲۳. واپستگی دمایی $He_2B$ و $Al$ در آلیاژ Finemet همراه با مقادیر جزئی از فاز $Fe_2B$ .
۵۱	شكل ۲-۲۴. مغناطواستریکشن اشباع، $\delta S$ ، در آلیاژهای (a) $Fe-Cu-Nb-Si-B$ و (b) $Fe-(Cu)-Zr-B$ در حالت نانولیور. نتایج آلیاژهای $Fe-Nb-B$ و $Fe_2Nb$ نیز مشخص گردیده اند.
۵۲	شكل ۲-۲۵. واپستگی مغناطواستریکشن اشباع (اندازه گیری شده در دمای $50^{\circ}C$ ) با توجه به کسر رسوب یافته دانه های $b.c.c.-FeSi$ در نمونه های بازپخت شده در دما و زمانهای مختلف.
۵۳	شكل ۲-۲۶. ارزیابی القاء اشباع، نسبت $B_r/B_s$ و وادارندگی مغناطیسی در حین فرآیند بازپخت همدمای در دمای $500^{\circ}C$ .
۵۴	شكل ۲-۲۷. واپستگی وادارندگی مغناطیسی در آلیاژ $Fe_{73.5}Si_{13.5}B_9Ta_2Cu_1$ در (a) بازپخت به مدت زمان یک ساعت و (b) پس از یک ساعت بازپخت در دماهای مختلف.
فصل ۳ نحوه انجام آزمایشها	
۶۰	شکل ۳-۱. نوارهای انجامداد سریع حاصل از فرآیند چرخ مذاب.
۶۱	شکل ۳-۲. فلوچارت روند کلی آزمایشهای انجام شده.
۶۲	شکل ۳-۳. انتخاب منطقه دمایی عملیات حرارتی با استفاده از پروفایل آنالیز حرارتی DSC.
۶۳	شکل ۳-۴. شماتیک سیکل فرآیند عملیات حرارتی.
۶۴	شکل ۳-۵. اثر میکروساختی سنجی بر نوارهای تهیه شده.
۶۵	شکل ۳-۶. پروفایل نوعی آنالیز حرارتی نمونه های $F_1$ و $F_2$ .
۶۶	شکل ۳-۷. نمونه آماده شده جهت سنجش خواص مغناطیسی با استفاده از منحنی نگار هیسترزیس دارای قطر داخل و خارج به ترتیب $20$ و $24$ میلی متر.
۶۷	شکل ۳-۸. چیدمان اندازه گیری امپدانس مغناطیسی.
۶۸	شکل ۳-۹. شماتیک چیدمان اندازه گیری امپدانس مغناطیسی.

فصل ۴ نتایج آزمایشها

شکل ۱-۴. ضخامت نوارهای تهیه شده بر حسب تابعی از سرعت چرخش چرخ تبریدی و میزان فوق ذوب..... ۷۷

شکل ۲-۴. سختی میکروسکپی نوارهای تهیه شده بر حسب تابعی از سرعت چرخ تبریدی و فوق ذوب..... ۷۸

شکل ۳-۴. تأثیر ضخامت نوارهای تهیه شده در شرایط مختلف از فرآیند تولید بر سختی میکروسکپی..... ۷۸

شکل ۴-۴. مورفولوژی دو سطح نوارهای انجاماد سریع شده در شرایط مختلف از فرآیند تولید..... ۷۹

شکل ۵-۴. الگوهای پراش اشعه X نمونه های  $Al_{1.5}Ge_1$  از سطحی که در تماس با چرخ تبریدی بوده است. .... ۸۰

شکل ۶-۴. الگوهای پراش اشعه X نمونه های  $Al_{1.5}Ge_1$  از سطح آزادنمونه..... ۸۱

شکل ۷-۴. الگوهای پراش اشعه X از سطح آزاد نمونه های  $Al_{1.5}Ge_1$  در دماهای مختلف فوق ذوب و در سرعت چرخ ۰.۲۵ m/s ..... ۸۱

شکل ۸-۴. تصاویر میدان روشن از نوارهای انجاماد سریع شده بهمراه الگوی پراش الکترونی..... ۸۲

شکل ۹-۴. طیف حرارتی DSC مربوط به تبلور اولیه و ثانویه در نمونه های حاوی Al و Ge..... ۸۳

شکل ۱۰-۴. تغییر انرژی تبلور اولیه بر حسب تغییرات ضخامت در نمونه های مختلف..... ۸۴

شکل ۱۱-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه های انجاماد سریع شده با ترکیب  $Al_{1.5}Ge_1$  در حالت استاتیک..... ۸۵

شکل ۱۲-۴. اثر سرعت سرد شدن و فوق ذوب بر القاء اشباع نمونه های انجاماد سریع شده..... ۸۶

شکل ۱۳-۴. اثر سرعت سرد شدن و فوق ذوب بر القاء نسبی نمونه های انجاماد سریع شده..... ۸۷

شکل ۱۴-۴. اثر سرعت سرد شدن و فوق ذوب بر نفوذپذیری اولیه نمونه های نمونه های انجاماد سریع شده..... ۸۷

شکل ۱۵-۴. اثر سرعت سرد شدن و فوق ذوب بر نفوذپذیری ماکریتم نمونه های آمورف..... ۸۸

شکل ۱۶-۴. اثر سرعت سرد شدن و فوق ذوب بر وادارندگی نمونه های انجاماد سریع شده..... ۸۸

شکل ۱۷-۴. تغییرات وادارندگی مغناطیسی، بر حسب تغییرات ضخامت در نمونه های مختلف..... ۸۹

۹۰	شکل ۱۸-۴. طیف مازبادر نوارهای انجاماد سریع شده در شرایط مختلف از فرآیند تولید.
۹۲	شکل ۱۹-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های بازپخت شده در دمای $400^{\circ}\text{C}$ .
۹۳	شکل ۲۰-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های بازپخت شده در دمای $480^{\circ}\text{C}$ .
۹۴	شکل ۲۱-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های بازپخت شده در دمای $560^{\circ}\text{C}$ .
۹۵	شکل ۲۲-۴. الگوی پراش پرتو X نمونه‌های $\text{Al}_{1.5}\text{Ge}_1$ بازپخت شده در دمای $560^{\circ}\text{C}$ . تصویر کوچک نشانده‌نده فوق شبکه فاز $\text{D}_{0.3}$ می‌باشد.
۹۶	شکل ۲۳-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های بازپخت شده در دمای $640^{\circ}\text{C}$ .
۹۷	شکل ۲۴-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های بازپخت شده در دمای $730^{\circ}\text{C}$ .
۹۸	شکل ۲۵-۴. تاثیر فوق ذوب بر تغییرات اندازه دانه در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۹۸	شکل ۲۶-۴. تاثیر تغییر سرعت چرخ تبریدی بر تغییرات اندازه دانه در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۹۹	شکل ۲۷-۴. تاثیر تغییر فوق ذوب بر پارامتر شبکه نمونه های بازپخت شده در سرعت چرخ تبریدی $25 \text{ m/s}$ .
۱۰۰	شکل ۲۸-۴. تاثیر تغییر فوق ذوب بر تغییرات سختی میکروسکپی، در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۰	شکل ۲۹-۴. تاثیر سرعت چرخ تبریدی بر تغییرات سختی میکروسکپی در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۲	شکل ۳۰-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه $\text{F}_2$ در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۳	شکل ۳۱-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه $\text{F}_{12}$ در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۴	شکل ۳۲-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه $\text{F}_5$ در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۵	شکل ۳۳-۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه $\text{F}_7$ در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۰۶	شکل ۳۴-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و وارداندگی نمونه‌های تهیه شده در مقادیر مختلف از فوق ذوب.
۱۰۶	شکل ۳۵-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و وارداندگی نمونه‌های تهیه شده در سرعتهای مختلف چرخ تبریدی.
۱۰۷	شکل ۳۶-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و القاء اشباع نمونه‌های تهیه شده در مقادیر مختلف از فوق ذوب.
۱۰۷	شکل ۳۷-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و القاء اشباع نمونه‌های تهیه شده در سرعتهای مختلف چرخ تبریدی.
۱۰۸	شکل ۳۸-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و نفوذپذیری ماکریزم در نمونه‌های تهیه شده در مقادیر مختلف از فوق ذوب.
۱۰۸	شکل ۳۹-۴. ارتباط بین دمای بازپخت و نفوذپذیری ماکریزم در نمونه‌های تهیه شده در سرعتهای مختلف چرخ تبریدی.
۱۰۹	شکل ۴۰-۴. نمونه‌ای از منحنی هیسترزیس نوارهای بازپخت شده در دمای $730^{\circ}\text{C}$ با استفاده از Squid.
۱۱۰	شکل ۴۱-۴. الگوی های پراش پرتو X نمونه‌های $\text{F}_6$ و $\text{F}_4$ در حالت انجاماد سریع شده برای سطوح در تماس و آزاد نوارها.
۱۱۰	شکل ۴۲-۴. تصویر میدان روشن از نوارهای انجاماد سریع شده به همراه الگوی پراش الکترونی.
۱۱۱	شکل ۴۳-۴. منحنی های هیسترزیس نمونه های $\text{F}_6$ و $\text{F}_4$ در حالت انجاماد سریع شده.
۱۱۲	شکل ۴۴-۴. نمودار DCS در نمونه های $\text{Al}_{1.5}\text{Ge}_1$ و $\text{Al}\text{Ge}$ .
۱۱۳	شکل ۴۵-۴. (الف و ج) طیفهای مازبادر دمای محیط نمونه های $\text{F}_6$ و $\text{F}_4$ در حالت انجاماد سریع شده (ب و د) مقادیر متوسط میدان های پرفاین در نمونه های مذکور.
۱۱۵	شکل ۴۶-۴. حداقل مقادیر امپدانس مغناطیسی در نمونه های $\text{F}_6$ و $\text{F}_4$ در حالت انجاماد سریع شده.
۱۱۷	شکل ۴۷-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه $\text{F}_6$ بازپخت شده در دماهای $400\text{--}730$ درجه سانتی گراد.
۱۲۰	شکل ۴۸-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه $\text{F}_6$ بازپخت شده در دماهای $400\text{--}730$ درجه سانتی گراد.
۱۲۱	شکل ۴۹-۴. الگوی پراش پرتو X نمونه های $\text{Al}\text{Ge}$ بازپخت شده در دمای $560^{\circ}\text{C}$ . تصویر کوچک نشانده‌نده فوق شبکه فاز $\text{D}_{0.3}$ می‌باشد.
۱۲۲	شکل ۵۰-۴. تغییرات اندازه دانه در نمونه های $\text{F}_6$ در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۲۲	شکل ۵۱-۴. میزان درصد اتمی Si در ساختار $\text{D}_{0.3}\text{-FeSi}$ در نمونه $\text{F}_6$ در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۲۳	شکل ۵۲-۴. پارامتر شبکه نمونه های $\text{F}_6$ در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.
۱۲۳	شکل ۵۳-۴. تغییرات اندازه دانه در نمونه های $\text{F}_6$ در سیکلهای مختلف از فرآیند بازپخت.

شکل ۵-۴. الگوهای پراش پرتو X نمونه‌های F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۷۳۰ درجه سانتی گراد.....	۱۲۴
شکل ۴-۵. تغییرات سختی میکروسکوپی نمونه های F <sub>۶</sub> با توجه به تغییر دمای فرآیند بازپخت.....	۱۲۴
شکل ۴-۵۵. تصاویر میدان روشن از نمونه F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۵۶۰°C بهمراه الگوی پراش الکترونی.....	۱۲۶
شکل ۴-۵۶. تصاویر میدان روشن از نمونه F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۵۶۰°C بهمراه الگوی پراش الکترونی.....	۱۲۷
شکل ۴-۵۷. الگوی پراش الکترونی نمونه های F <sub>۶</sub> بهمراه اندیس گذاری صفحات فاز D <sub>۰-۲</sub> -FeSi.....	۱۲۸
شکل ۴-۵۸. تصاویر میدان روشن از نمونه Al <sub>۱,۵</sub> Ge <sub>۱</sub> که در دمای ۷۳۰°C بازپخت شده است.....	۱۲۹
شکل ۴-۵۹. آنالیز EDXS از فاز D <sub>۰-۲</sub> -FeSi در نمونه های F <sub>۶</sub> و F <sub>۱۱</sub> .....	۱۳۱
شکل ۴-۶۰. (الف) تصویر میدان روشن از نمونه F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۵۶۰°C به مدت زمان یک ساعت بهمراه آنالیز EDXS از نواحی (ب) فاز فرومغناطیسی Fe(Si) (ج) مرز بین فاز آمورف باقی مانده و فاز (F <sub>۶</sub> و Si) (د) فاز آمورف باقی مانده.....	۱۳۲
شکل ۴-۶۱. تصاویر میدان روشن از نمونه Al <sub>۱,۵</sub> Ge <sub>۱</sub> بازپخت شده در دمای ۷۳۰°C.....	۱۳۴
شکل ۴-۶۲. آنالیز EDXS از فاز ثانویه برایدی Fe-Nb-B در نمونه F <sub>۶</sub> که در دمای ۷۳۰°C به مدت زمان یک ساعت بازپخت شده است.....	۱۳۵
شکل ۴-۶۳. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه F <sub>۶</sub> در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.....	۱۳۶
شکل ۴-۶۴. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه F <sub>۶</sub> در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت.....	۱۳۷
شکل ۴-۶۵. ارتباط بین دمای بازپخت و خواص مغناطیسی در نمونه های F <sub>۶</sub> و F <sub>۱۱</sub> .....	۱۳۸
شکل ۴-۶۶. نتایج حاصل از سنجش خواص مغناطیسی نمونه های F <sub>۶</sub> و F <sub>۱۱</sub> بازپخت شده در دمای ۷۳۰°C به مدت زمان یک ساعت با استفاده از دستگاه مغناطیس سنج SQUID.....	۱۳۹
شکل ۴-۶۷. (الف) طیفهای مازبادر دمای محیط نمونه F <sub>۶</sub> در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت و (ب) مقادیر متوسط میدان هایپرفاین در نمونه مذکور.....	۱۴۲
شکل ۴-۶۸. (الف) طیفهای مازبادر دمای محیط نمونه F <sub>۶</sub> در دماهای مختلف از فرآیند بازپخت و (ب) مقادیر متوسط میدان هایپرفاین در نمونه مذکور.....	۱۴۳
شکل ۴-۶۹. تغییرات متوسط میدان هایپرفاین در فاز آمورف با توجه به تغییر دمای بازپخت در نمونه های F <sub>۶</sub> و F <sub>۱۱</sub> .....	۱۴۴
شکل ۴-۷۰. کسر استحاله یافته فاز بلورین با تغییر دمای بازپخت در نمونه های F <sub>۶</sub> و F <sub>۱۱</sub> .....	۱۴۴
شکل ۴-۷۱. پروفایل امپدانس مغناطیسی نمونه F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۴۰۰-۵۸۰°C و فرکанс اعمالی ۱۰-۱۰ MHz.....	۱۵۰
شکل ۴-۷۲. پروفایل امپدانس مغناطیسی نمونه F <sub>۶</sub> بازپخت شده در دمای ۴۰۰-۵۸۰°C و فرکанс اعمالی ۱۰-۱۰ MHz.....	۱۵۲
شکل ۴-۷۳. مقادیر حداکثر امپدانس مغناطیسی با تغییر دمای عملیات حرارتی بازپخت در نمونه F <sub>۶</sub> .....	۱۵۲
شکل ۴-۷۴. مقادیر حداکثر امپدانس مغناطیسی با تغییر دمای عملیات حرارتی بازپخت در نمونه F <sub>۱۱</sub> .....	۱۵۳
شکل ۴-۷۵. منحنی آنالیز حرارتی DSC در نرخهای متفاوت حرارت دهی جهت محاسبه گرافیکی انرژی اکتیواسیون و فاکتور فرکانس در نمونه F <sub>۶</sub> .....	۱۵۴
شکل ۴-۷۶. منحنی آنالیز حرارتی DSC در نرخهای متفاوت حرارت دهی جهت محاسبه گرافیکی انرژی اکتیواسیون و فاکتور فرکانس در نمونه F <sub>۱۱</sub> .....	۱۵۵
شکل ۴-۷۷. منحنی آنالیز حرارتی DSC در نرخهای متفاوت حرارت دهی جهت محاسبه گرافیکی انرژی اکتیواسیون و فاکتور فرکانس در نمونه F <sub>۱۱</sub> .....	۱۵۶
شکل ۴-۷۸. منحنی آنالیز حرارتی DSC در نرخهای متفاوت حرارت دهی جهت محاسبه گرافیکی انرژی اکتیواسیون و فاکتور فرکانس در نمونه F <sub>۱۱</sub> .....	۱۵۷
شکل ۴-۷۹. نمودارهای کسر استحاله یافته (X) بر حسب زمان استحاله در نمونه های F <sub>۶</sub> , F <sub>۱۱</sub> و F <sub>۲</sub> .....	۱۵۸

.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

یوست الف

.....	.....	.....
-------	-------	-------

۲۱۹

.....

(ز)

## فهرست جداول

### فصل ۱ مقدمه

جدول ۱-۱. اندازه دانه، آهنربایش اشباع ( $J_S$ )، مغناطواستریکشن اشباع ( $H_C$ )، نفوذپذیری اولیه ( $\mu_i$ )، مقاومت الکتریکی ( $\rho$ )، تلفات هسته در $0.2T$ ( $P_{Fe}$ ) و ضخامت نوار ( $t$ ) در مواد نرم مغناطیسی آمورف، نانوبلور و میکروبولور متداول.....	۵
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---

### فصل ۲ مروری بر منابع مطالعاتی

جدول ۲-۱. مقادیر پذیرفتاری مغناطیسی و ضریب نفوذ نسبی برای مواد مغناطیسی مختلف.....	۱۲
جدول ۲-۲. خلاصه‌ای از سینتیک فرآیند تبلور پیش ماده آمورف به ساختار نانوبلور در آلیاژهای نرم مغناطیسی.....	۳۰
جدول ۲-۳. انواع آلیاژهای نرم مغناطیسی نانو کریستالین.....	۳۲

### فصل ۳ نحوه انجام آزمایشها

جدول ۳-۱. درصد خلوص عناصر مورد استفاده.....	۶۲
جدول ۳-۲ نتایج آنالیز ترکیب شیمیایی نمونه‌های آمورف.....	۶۳
جدول ۳-۳. کدگذاری نمونه‌های مختلف بر اساس تغییرات فوق ذوب و سرعت چرخ تبریدی.....	۶۵

### فصل ۴ نتایج آزمایشها

جدول ۴-۱. دماهای تبلور هر فاز و انرژی مربوط به آن.....	۸۴
جدول ۴-۲. نتایج آزمایش سنجش خواص مغناطیسی نمونه های انجامad سریع شده $Al_{1.5}Ge_1$ .....	۸۶
جدول ۴-۳. خواص مغناطیسی نمونه های $F_1$ و $F_2$ در حالت انجامad سریع شده.....	۱۱۲
جدول ۴-۴. نتایج آنالیز حرارتی DSC نمونه های $F_1$ و $F_2$ .....	۱۱۴
جدول ۴-۵. پارامترهای هایپرفاین نمونه های $F_1$ و $F_2$ در حالت انجامad سریع شده.....	۱۱۶
جدول ۴-۶. پارامترهای هایپرفاین مغناطیسی در نمونه $F_1$ با تغییر دمای بازپخت.....	۱۴۵
جدول ۴-۷. پارامترهای هایپرفاین مغناطیسی نمونه $F_2$ با تغییر دمای بازپخت.....	۱۴۶
جدول ۴-۸. پارامترهای سینتیکی واکنش تبلور در نمونه‌های $F_1$ , $F_2$ و $F_{11}$ .....	۱۵۸

### پیوست ج

جدول ۱. خواص مغناطیسی نمونه های تهیه شده در شرایط مختلف از فرآیند تولید و دماهای مختلف بازپخت.....	۲۲۴
جدول ۲. خواص مغناطیسی نمونه های $F_1$ و $F_2$ در شرایط مختلف از فرآیند بازپخت.....	۲۲۵

## فهرست علائم و اختصارات

---



---

a	Lattice Parameter	پارامتر شبکه
A	Exchange Stiffness	سفتی تبادل
B	Induction, Flux Density	القاء مغناطیسی
$B_{hf}$	Hyperfine Field	میدان هایپرفاین مغناطیسی
$B_r$	Remanent Induction	القاء نسبی
$B_s$	Saturation Induction	القاء اشباع
c	Speed of Light	سرعت نور
C	Specific Heat	گرمای ویژه
D	Grain Size	اندازه دانه
E	Activation Energy	انرژی فعال سازی
$E_\gamma$	Energy of Gamma Radiation	انرژی تشعشع گاما
f	Frequency	فرکانس
H	Magnetic Field	میدان مغناطیسی
$H_c$	Coercive Field	میدان پسماند زدا
I	Current	جریان
I	Intensity	شدت
$J, J_{ex}$	Exchange Energy Density	دانسیته انرژی تبادلی
$k_B$	Boltzman Constant	ثابت بولتزمن
k	Equilibrium Constant	ثابت تعادل
K	Magnetic Anisotropy	ناهمسانگردی مغناطیسی
$K_{eff}$	Effective Magnetic Anisotropy	ناهمسانگردی مغناطیسی موثر
l	Length	طول
L	Latent Heat	گرمای ویژه
$L_{ex}$	Exhange Correlation Length	طول تبادلی
Ln	Lantanide	لانتانید
M	Magnetization	آهنربایش
M	Metalloid	شبه فلز
$M_s$	Saturation Magnetization	آهنربایش اشباع
N	Nomber of Grains	تعداد دانه ها
$P(B_{hf})$	Hyperfine Field Distribution	توزیع میدان هایپرفاین
R	Resistance	مقاومت
$R_C$	Cooling Rate	سرعت سرد شدن

(ش)

$t$	time	زمان
$T$	Temperature	دما
$T_a$	Annealing Temperature	دماهی بازپخت
$T_C$	Curie Temperature	دماهی کوری
$T_E$	Eutectic Temperature	دماهی یوتکتیک
$TE$	Early Transition Metals	فلزات انتقالی
$T_g$	Glass Transition Temperature	دماهی استحاله شیشه ای
$T_L$	Liquid Temperature	دماهی ذوب
$T_X$	Crystallization Temperature	دماهی تبلور
$X$	Volume Fraction	کسر حجمی
$v$	Velocity	سرعت
$V$	Voltage	ولتاژ
$\theta$	Angle	زاویه
$\theta_B$	Bragg Angle	زاویه براگ
$\Delta$	Quadropole Splitting	شکافتگی چهارقطبی
$\delta$	Mössbauer Line Position	موقعیت خطوط مازبایور
$\delta_w$	Domain Wall Width	ضخامت دیواره حوزه
$\Delta T_X$	Width of Supercooled Region	عرض ناحیه فوق تبرید یافته
$\gamma$	Gamma Radiation	شعه گاما
$\gamma_{ex}$	Exchange Interaciton Parameter	پارامتر میانکنش تبادلی
$\gamma_{wall}$	Domain Wall Interfacial Energy	انرژی فصل مشترک دیوار حوزه
$\lambda$	X-Ray Wave Lenght	طول موج اشعه X
$\lambda_s$	Saturation Magnetostriction	مغناطواستریکشن اشباع
$\mu$	Permeability	نفوذپذیری
$\mu_i$	Initial Permeability	نفوذپذیری اولیه
$\pi$	Pi	عدد پی
$\chi$	Magnetic Susceptibility	پذیرفتاری مغناطیسی
$\rho$	Density	دانسیته
$A^\circ$	Angstrom	آنگسترم
$nm$	Naometer	نانومتر
Nanoperm	Fe-M-B-Cu Alloys	نانوپرم
Finemet	Fe-Si-B-Nb-Cu Alloys	فاینمت
Hitperm	Fe-Co-M-B-Cu Alloys	هیتپرم
AC	Alternating Current	جريان متناوب
DC	Direct Current	جريان مستقیم
DSC	Differential Scanning Calorimetry	آنالیز حرارتی روبشی
DTA	Differential Thermal Analysis	آنالیز حرارتی تفرقی
CM	Collinear Moment	سامانه های همسو

(ص)

٢DAP	٢ Dimensional Atom Probe	پраб اتمی سه بعدی
GFA	Glass Forming Ability	قابلیت تشكیل فاز شیشه ای
HV	Vickers Hardness	سختی سنجی ویکرز
JMA	Johnson-Mehl-Avrami Kinetics	سینتیک جانسون-مہل-آورامی
KP	Kissinger Plot	دیاگرام کیسینجر
SQUID	Superconducting Quantum Interface Device	مغناطیس سنج SQUID
SEM	Scanning Electron Microscope	میکروسکوپ الکترونی روبشی
TEM	Transmission Electron Microscopy	میکروسکوپ الکترونی عموری
XRD	X-Ray Diffraction	پراش پرتو ایکس

(ض)